

INNBYGGERINVOLVERINGSPROSJEKT

HVA TENKER UTSIRA OM VINDKRAFT?

Undersøkelser utført av
Byantropologene ved Maiken Riis Eilertsen
og Kystvær ved Beatrice Rossebø Danielsen

på oppdrag fra Solvind Prosjekt AS

Denne rapporten er utarbeidet av Maiken Riis Eilertsen i Byantropologene og Beatrice Rossebø Danielsen i Kystvær på oppdrag for Solvind AS. Rapporten er basert på kvalitative intervjuer, samtaler og fokusgrupper med innbyggere, hytteiere, kommuneansatte og næringsdrivende i Utsira kommune.

*Illustrasjoner laget av Kystvær
Bilder tatt av Byantropologene eller Kystvær*

INNHold

Rapportens struktur

04 Del 01 OM PROSJEKTET

Oversikt over involverte i prosjektet, rollefordeling, bakgrunn og motivasjon for prosjektet, etterfulgt av en forklaring av prosessen, samt redegjørelse for de ulike metodene som har blitt tatt i bruk.

14 Del 02 FUNN

Funnene er delt inn i de tematikkene sirabuenes var mest engasjert i. Hver tematikk beskriver funn som har blitt utarbeidet i løpet av analysen. Funnene baserer seg på sirabuenes bekymringer, ønsker og tanker for fremtiden.

46 Del 03 ANBEFALINGER

Til slutt kommer vi med anbefalinger for den videre prosessen. Anbefalingene er både rettet mot Solvind, Utsira kommune, og andre som jobber med en helhetlig stedsutvikling på Utsira.

DEL 01

OM PROSJEKTET

06 Bakgrunn

08 Aktører og Roller

10 Prosess

12 Metoder

Her får du en oversikt over involverte i prosjektet, rollefordeling, bakgrunn og motivasjon for prosjektet, etterfulgt av en forklaring av prosessen, samt redegjørelse for de ulike metodene som har blitt tatt i bruk.

BAKGRUNN OG MOTIVASJON

Solvind Prosjekt AS har per 2021 to vindturbiner stående på Utsira som de tok over etter at Hydro/Equinor la ned hydrogen prosjektet. Vindturbinene var en del av den innovative hydrogensatsingen fra Norsk Hydro på starten av 2000-tallet. Norsk Hydro installerte turbinene i 2003 sammen med et hydrogenanlegg for å forsyne 10 hus på øya utelukkende med energi fra vindkraft. I 2009 avsluttet Equinor prøveprosjektet, og hydrogenanlegget ble fjernet. Solvind overtok driften av vindturbinene i 2011.

Solvind tok kontakt med Byantropologene høsten 2020 for å diskutere innbyggerinvolvering på Utsira. Bakgrunnen for denne kontakten var Byantropologenes involvering i en innovasjonskonkurranse på Utsira samme år. Byantropologene syntes umiddelbart oppdraget hørtes spennende ut, og involverte arkitekt Beatrice Rossebø Danielsden i Kystvær til å bidra med sin innsikt og kunnskap om Utsira.

Byantropologene og Kystvær ble i samarbeid med Solvind enige om at formålet med prosjektet er å få innsikt i hva sirabuer mener om vindkraft, og innvolvere dem i prosessen. Innsikten er viktig for at Solvind skal kunne imøtekomme ønsker og bekymringer sirabuer har angående fornyelse av de bestående vindturbinene. Målet er å finne krysningspunktet hvor Solvind og sirasamfunnets interesser kan møtes. Det betyr ikke at alles ønsker kan oppfylles, men at så mange som mulig blir hørt, og at resultatet hensyntar sirabuenes bekymringer og ønsker. Noen ganger handler det om å svare på spørsmål, spre informasjon, avlive myter og komme med avbøtende tiltak. Innbyggerinvolveringsprosessen er et viktig steg for å øke sirabuenes eierskap og mulighet til å påvirke prosjektet. Innbyggerinvolveringsprosessen skal også gi verdi i seg selv, på den måten at metodene vi

bruker og erfaringene vi gjør oss skal kunne fungere som et eksempel for andre prosjekter.

Vindkraft har vært et mye omdiskutert tema i norsk media de siste årene, og polarisering og steile fronter har preget debatten. På Utsira derimot har ikke debatten vært like spisset, og kommunen har stilt seg positive til vindkraftutbygging. Kommunen har også vært positive til at Solvind skal utvikle flere vindturbiner på Utsira enn de som står der idag, men på grunn av NVEs konsesjonsstopp i 2019 har prosjektet blitt satt på vent. Ettersom Utsira allerede har vindturbiner i dag er dette stedet spesielt egnet til å gjennomføre et innbyggerinvolveringsprosjekt i forbindelse med planene for utbygging av vindkraftverket, ettersom sirabuene allerede kjenner til hvordan det er å bo tett på vindturbiner i hverdagen. Dette er per dags dato det eneste innbyggerinvolveringsprosjektet på vindkraft som vi er kjent med, og vi ønsker at dette skal fungere som et forbildeprosjekt som kan være tonesettende for utvikling av andre lignende prosjekter i Norge.

Vi ønsker å takke alle sirabuene som har delt av sine meninger og tanker til dette prosjektet! Alle som har deltatt - unge, gamle, de som var positive, de som var skeptiske, og de som ikke helt visste - har bidratt med uvurderlig innsikt. Takk for mange spennende samtaler, deres engasjement og åpenhet overfor oss. En spesiell takk til Kjetil Klovning ved Joker Utsira for sin gjestfrihet da han lånte ut bord og benker, og sørget for kaffe og kake. En spesiell takk også til Utsira kommune for å ha tatt oss godt imot og delt tiden og medarbeidernes tanker og erfaringer med oss. En ekstra takk til barna og lærerne ved Utsira skole for å dele av sin kunnskap og engasjement! Sist, men ikke minst, takk til Hans og Daniella på Dahmsgård for å invitere oss med på strikkefé, lokal kvalitetsmat og godt selskap!

AKTØRER OG ROLLER

Byantropologene

Byantropologene jobber for å involvere folk i by- og stedsutviklingsprosesser. Deres mål er å bidra til å skape sosialt bærekraftige prosesser der folks stemme blir hørt, og bidra til å prege utforming og resultat av prosjekter. Dette prosjektet treffer derfor midt i hjerterota av hva Byantropologene jobber med og står for. Byantropologene har lenge etterlyst større grad av innbyggerinvolvering i fornybar energiutvikling, ettersom dette har vært lite, eller ikke prioritert i bransjen. De var derfor utelukkende positive til at Solvind ønsket å engasjere seg i et innbyggerinvolveringsprosjekt med fokus på utvikling av vindturbinene på Utsira. Byantropologene, ved sosialantropolog Maiken Riis Eilertsen har vært prosjektledere i dette prosjektet, og stått for metodevalg og analyse av tekstmaterialet. De har i tillegg gjennomført innbyggerinvolveringsprosessen, sammen med Beatrice.

KystVær

Beatrice Rossebø Danielsen er arkitekt og stedsutvikler. I Kystvær arbeider hun med å utvikle samfunnene langs kysten med et fokus på å forsterke identiteten som bærekraftige kystsamfunn og innbyggernes tilhørighet til stedene hvor de bor og har sin hverdag. Denne prosessen involverer landskap, bebyggelse og mennesker. Byutvikling og arkitektur vokser frem i de største byene i Norge, men de mindre kommunene mangler ofte kompetanse og ressurser for å drive en helhetlig stedsutvikling, som er viktig for å møte lokale utfordringer og bevare samfunnets karakter. Utsira er et unikt samfunn med sine egne ønsker og utfordringer som er spennende å jobbe med. Som et lite samfunn er det få ting som ikke har ringvirkninger, og det er vindkraft et godt eksempel på. I dette prosjektet har Kystvær hovedsakelig vært med i gjennomføringen av innbyggerinvolveringsprosessen sammen med Maiken, hatt et helhetlig perspektiv, bidratt med tekstmaterialet samt produsert det grafiske materialet.

Solvind

Solvind Prosjekt AS har vært oppdragsgiver i dette prosjektet. De er et lite selskap med en stor visjon: å bidra til det grønne skiftet gjennom å satse på småskala vindkraft utbygginger uten unødvendige naturinngrep. Solvind ønsker å satse på mindre prosjekter som både ivaretar natur, samfunn og behovet for grønn energi, blant annet på Haugelandt. Solvind har eid de to vindturbiner på Utsira siden 2011 og har søkt om et fornyelsesprosjekt på øya. I tillegg har de bygget vindturbinene på Storøy i Haugesund som er synlige på båtturen til og fra Utsira. De ønsker å bygge kraftverk som forener både natur, mennesker og miljø. De tror på at menneskers behov for energi kan dekkes i samspill med naturen. Samskaping har derfor alltid vært en målsetting, og innbyggerinvolveringsprosjektet er et viktig steg i denne retningen. De har overlatt forberedelsene, gjennomføring, analyse og rapportskrivning til fageksperter i Byantropologene og Kystvær, men har hele tiden vært nysgjerrige på hvordan innbyggerinvolveringsprosjektet fungerer, og fulgt prosessen tett. De har også bidratt med input og informasjon om det tekniske rundt vindkraftutbygging, der det har vært nødvendig.

Sirasamfunnet

Dette prosjektet har blitt gjennomført på Utsira, en øykommune i Rogaland. Utsira består av ca. 200 fastboende innbyggere og en god del hytteeiere (eller deltidsbeboere, som de gjerne blir kalt på folkemunne). Utsira kommune er øyas største arbeidsgiver, i tillegg er det noe næring, drevet av mindre næringsaktører hovedsakelig innen jordbruk, fiske og turisme.

I denne undersøkelsen har vi ønsket å komme i kontakt med de fleste sirabuer. Vi har derfor vært opptatt av å være synlige, og gjøre metodevalg som sikret oss kontakt med så mange sirabuer som mulig. Vi har vært tilgjengelig fysisk, digitalt og på telefon. Vi har oppsøkt de som ikke nødvendigvis kom til oss, eller av ulike grunner ikke befant seg på Utsira mens vi var der. Det er mange som er engasjert i sirasamfunnet, og ettersom vindkraftutbyggingen ikke bare påvirker de fastboende har vi også snakket med foreninger, hytteeiere og næringslivsaktører med tilknytning til Utsira. Vi er ganske sikre på at vårt prosjekt har kommet alle sirabuer for øret, og vi setter pris på hver og en samtale, telefonsamtale eller skriftlig kommunikasjon. De har bidratt med mye kunnskap og stort engasjement!

PROSESS

Det var tidlig viktig for oss i dette prosjektet at vi skulle være tilstede på Utsira, og bli kjent med sirabuene. Dette var også viktig for å sørge for at flest mulig sirabuer skulle få muligheten til å bli hørt. Vi bestemte oss derfor for å tilbringe en uke på Utsira til å gjennomføre datainnsamlingen. Vi kan dele vår prosess i fire ulike faser.

I den første fasen samlet vi informasjon for å kunne gjøre gode metodevalg og få en oversikt over hvilke grupper vi ville nå med prosjektet. Her ble det tydelig for oss at sirabuer gjerne har overlappende roller og tilknytning til samfunnet. Vi ble også raskt enige om at det var viktig å være fysisk tilstede for å komme i kontakt med sirabuene og bli kjent med deres nærmiljø, for å bedre forstå ønskene og utfordringene de hadde. I denne fasen bidro Solvind med deres kjennskap til sirasamfunnet, og bekjentskapene de hadde fra før av.

Deretter fulgte en fase som handlet om forberedelser. Her jobbet vi for å skape nysgjerrighet, spre informasjon og rekruttere intervjupersoner. Vi opprettet en facebook-gruppe, kalt *Hva tenker du om vindkraft på Utsira?* som vi oppfordret alle sirabuene til

å bli med i. Gruppen hadde 97 medlemmer og var et viktig kommunikasjonsverktøy. Denne facebookgruppen ble brukt til å spre informasjon og oppfordre til kontakt, samtidig var vi opptatt av at selve meningsutvekslingen ikke skulle foregå på facebook. Vi inviterte også til et digitalt informasjonsmøte. På dette møtet fortalte vi om prosjektet, når vi skulle komme til Utsira, og ga folk muligheten til å stille spørsmål til oss. Det var viktig for oss å få frem premissene for prosjektet, våre roller som fagekspert innen samskaping og stedsutvikling, og Solvinds rolle som utbygger. Det deltok totalt 53 til møtet og etterfølgende spørsmålsrunde. For å spre informasjon om prosjektet og den kommende datainnsamlingen hang vi også opp fysiske plakater på offentlige steder og møteplasser, som blant annet rutebåten, nærbutikken, og kommunehuset på Utsira.

Den tredje fasen, selve gjennomføringen (datainnsamlingen), fant sted på Utsira. Vi startet besøket med å stå utenfor den lokale butikken, Joker, en lørdag i juni. Målet var å vise at vi var tilstede, og samtidig gi sirabuene en sjanse til å møte oss for en uformell prat. Vi hadde med oss et kart, tegnet av arkitekt

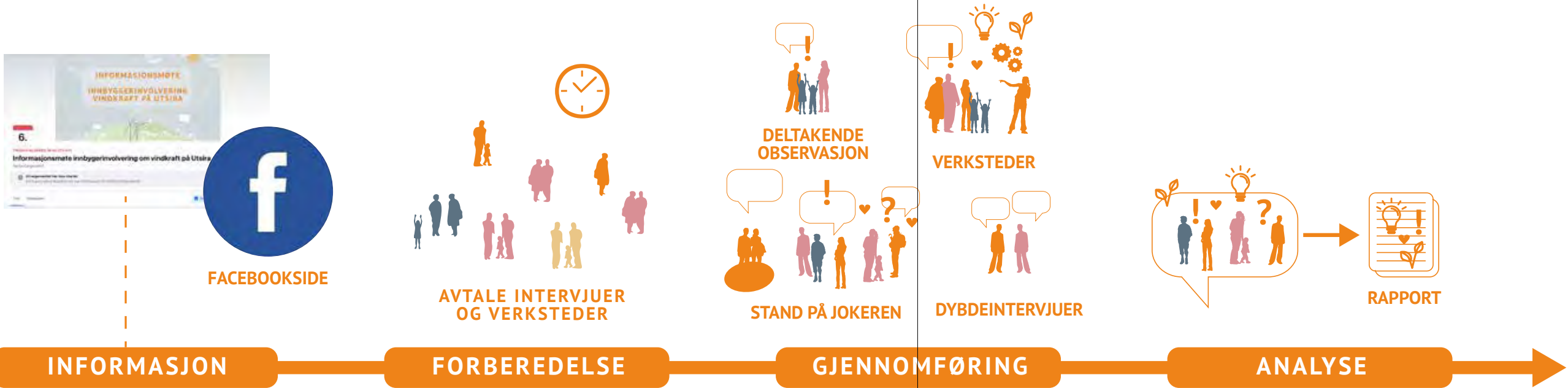
Beatrice Rossebø Danielsen, i tillegg til flyers med informasjon om prosjektet og personvernrettigheter. Vi rigget oss til utenfor Jokeren med bord, benker, kaffe og wienerbrød, og stod der den første dagen. Det var mange som kom bort for å prate, både fastboende, hytteeiere og turister, og samtale og innholdet varierte. Der noen var på farten og ville snakke mer senere, hadde andre god tid. Noen ganger ble vi sittende med ulike mennesker som diskuterte med hverandre. Underveis i samtale tok vi notater. Vi fikk en veldig givende start på datainnsamlingen, med mange meninger og tanker fra ulike perspektiver.

Resten av oppholdet brukte vi ulike metodeverktøy fra sosialantropologien. Vi gjennomførte verksteder i grupper og dybdeintervjuer med enkeltpersoner, fysisk og over telefon. Deltakende observasjon ved ulike arrangementer var også et viktig verktøy for å få uformelle samtaler om tema i mer avslappede settinger. Vi hadde avtalt noen samtaler på forhånd, for å sikre oss tilgang til nøkkelpersoner og et mangfold av stemmer. Det var viktig for oss å nå ut til de som ikke nødvendigvis ville oppsøkt oss på egenhånd,

for eksempel når vi hadde sto på Jokeren. Barn og unge havner gjerne i denne kategorien. Derfor hadde vi avtalt på forhånd med skolen at vi skulle komme på besøk til en skoletime og holde et verksted sammen med elevene der. Eldre kvinner er også en gruppe vi ønsket å oppsøke, og derfor hadde vi også avtalt med den lokale restauranten Dahmsgård at vi skulle delta på en strikkecafé de holdt mens vi var der.

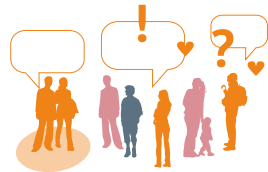
Den siste fasen dro vi tilbake til kontoret for å analysere dataen vi hadde samlet inn, og for å skrive ut denne rapporten.

Dette prosjektet har fulgt retningslinjer for GDPR og personvernrettigheter, og alle deltakere har blitt anonymisert med mindre annet er avtalt. Ettersom Utsira er et sted der *alle kjenner alle* har vi valgt å gjøre noen ekstra grep, som å endre kjønn og alder, for å bidra til å sikre anonymiteten, slik at sitatene og personene ikke skal kunne gjenkjennes.

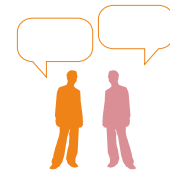
METODER

Åpen stand

Vi startet besøket vårt med en åpen stand utenfor Jokeren, dagligvarebutikken på Utsira, en lørdag i juni. Vi hadde satt opp bord og stoler, og inviterte folk til å ta en kopp kaffe med oss. Denne metoden fungerte godt for at folk skulle vite om oss og prosjektet, og vi fikk mange interessante og hyggelige samtaler om vindkraft med både fastboende og besøkende. Den første dagen utenfor Joker gav oss et godt datagrunnlag for videre arbeid, og det ble tydeligere for oss hvilke grupper vi måtte arbeide mer målrettet for å nå.

Dybdeintervjuer

Vi gjennomførte dybdeintervjuer med et utvalg sirabuer og andre med tilknytning til Utsira. Dybdeintervjuer gir folk mulighet til å si sin mening uten at andre er til stede, og det åpner opp for en samtale der man får mulighet til komme mer i dybden av tema. Til dybdeintervjuene hadde vi forberedt ulike tema vi ønsket å komme inn på. En av oss tok notater, mens den andre hovedsakelig stod for samtalen. Vi var opptatt av at intervjuene skulle ta form av en samtale, heller enn et strukturert intervju, så vi sørget for å verne om den avslappede atmosfære som oppstår når man sitter ned og tar en kopp kaffe sammen.

Verksteder

Vi gjennomførte et kreativt verksted sammen med elevene på Utsira skole. De er viktige å inndra ettersom det er de som vil ha sin fremtid på Utsira. Når vi snakker med barn om stedsutvikling bruker vi andre tilnærminger enn med voksne. Vi fikk bruke en hel skoletime pluss litt til, og tok med oss tegnesaker og kart. På forhånd hadde vi forberedt en historie som barna skulle være med å fylle inn. Underveis fikk de mindre oppgaver som de tegnet og skrev ned. Sammen med elevene lagde vi en historie om Utsiras fremtid, med tegninger og kart. Barna hadde mange spennende innspill, spørsmål og tanker.

Deltakende observasjon

Deltakende observasjon er en metode hentet fra antropologiens fagfelt, og fungerte spesielt godt på Utsira. Denne metoden går ut på at fagekspertene oppholder seg på det aktuelle stedet, og deltar på ulike lokale arrangementer, eller oppholder seg steder der det er folk. Vi engasjerte oss blant annet i samtaler på gata, den lokale butikken, puben og restauranten. Vi deltok i tillegg på et par arrangement, blant annet strikkekveld, kommunestyremøte og quizkveld.

DEL 02

FUNN: HVA TENKER SIRABUER OM ...

- 18 Et Utsira i endring?
- 20 Null-utslippssamfunn?
- 22 De eksisterende vindturbinene?
- 24 Vindkraftutbygging på Utsira?
- 26 Vindkraft, Klima og Miljø?
- 28 Vindkraftdebatten?
- 30 Solvind?
- 32 Hva kan Solvind gi tilbake?
- 36 Skoleelevene om Vindkraft og Utsiras Fremtid?

I denne delen av rapporten blir funnene fra innbyggerinvolveringen presentert. Funnene er basert på en ukes feltarbeid på Utsira, samt innspill på facebook, og samtaler vi har gjennomført over telefon. Temaene vi har fremhevet avspeiler hva sirabuene legger mest vekt på i våre samtaler, hva de er mest opptatt av, og hva som bekymrer dem angående vindkraftutbygging på Utsira.

Bilder tatt under åpen stand ved Jokeren
Juni 2021

HVA TENKER SIRABUER OM ET UTSIRA I ENDRING?

“Utsira må bestemme seg for hva det skal være: landskap eller energi?”

“Vi sier ja til alt og er positive til alt, og det er fordi grunnfundamentet til samfunnet, fisket, er borte, og at man nå prøver å erstatte det.”

“Skal det være et pensjonistsamfunn eller et levende samfunn?”

Vi mener at ingen prosjekter på Utsira kan bli sett på som et enkelt prosjekt i seg selv, men blir nødt til å sees i sammenheng med helhetsperspektivet. Vi plasserer derfor tema vindkraft i sammenheng med resten av samfunnet. I samtalerne våre spør vi inn til hva sirabuene tenker om både Utsiras identitet og fremtid, slik at vi kan få et inntrykk av hva som er viktig for sirabuene når det gjelder blant annet historien, fremtidstankene, opplevelsene og verdisynet. Bare på den måten kan vi forstå hvordan sirabuenes tanker om vindkraftutbygging passer inn med deres tanker om resten av sirasamfunnet.

Fiskeindustrien er det mange peker på som det som tidligere var selve grunnlaget for sirasamfunnet, og er kanskje noe av det som har endret seg mest. Denne endringen har naturligvis store påvirkninger på samfunnet. Det er et tema mange er opptatt av, unge som gamle, og noe som jevnlig dukker opp i samtalerne våre. Mange har forbundet Utsira med fiske, og når det endrer seg så endrer det også hva mange identifiserer med selve samfunnet. En av de vi snakker med forklarer: *“Vi sier ja til alt og er positive til alt, og det er fordi grunnfundamentet, fisket, er borte, og at man nå prøver å erstatte det. Fisken her er minkende.”* En annen vi snakker med sier seg enig: *“Det er noe krepsefiske her, men ellers dårlig. Det kommer fiskere utenfra og fanger den fisken som er. De har ordentlig utstyr og sånn og da blir det lite igjen til de lokale.”* I hans øyne strever Utsira med å finne sin nye identitet. Spørsmålet om hva Utsira skal være er noe som jevnlig opptar både fastboende og hyttefolk.

Flere er bekymret for fremtiden, og bekymringene går blant annet ut på mangel på innbyggere og arbeidsplasser. En sirabuer mener Utsira må bestemme seg for om de *“[...] skal være et pensjonistsamfunn eller et*

levende samfunn?” Det er selvfølgelig et retorisk spørsmål, men flere av de vi snakker med påpeker viktigheten av å bruke de ressursene som finnes, og skape arbeidsplasser rundt disse. Vi spør noen sirabuer hva som er det beste med Utsira: *“Fred, natur, og positive folk. Tror det er viktig for mange som kommer hit at det er et levende samfunn, ikke bare noe konstruert. Folk hilser! Men så må man se på fremtiden også, og da trenger man energi. -Og man trenger arbeidsplasser.”* Flere mener det er fint at Utsira er et levende samfunn i dag, men også at det er skjørt, og må ivaretas godt dersom dette skal fortsette. Mange ser på arbeidsplasser og kommunale tjenester som essensielle for at samfunnet skal overleve og fortsette å utvikle seg. Vi spør en kvinne om hva som er hennes største bekymring: *“Alle føler nok at vi er på et kritisk nivå. [Plutselig] så stenger skolen og butikken, og tilslutt er det ikke noe igjen. Utsira er mer og mer statssubsidiert. [Det] hadde vært bedre hvis Utsira kunne forsørge seg selv.”*

Når det gjelder vindkraft som en del av Utsiras fremtid er det mange av de vi snakker med som har hørt om Utsira Nord, et prosjekt med havbaserte vindturbiner i havet vest for Utsira. Det er i planleggingsfasen og store konsern fra hele verden konkurrer om å utvikle prosjektet. Flere av de vi snakker med blander Utsira Nord prosjektet, med de landbaserte vindturbinene som Solvind planlegger. Derfor er det viktig at vi er tydelige når vi snakker om prosjektet til Solvind. Vi snakker med flere av de ansatte i Utsira kommune som jobber tett på begge prosjektene, og de virker først og fremst bekymret for at Utsira ikke skal klare å benytte seg av de mulighetene som kan by seg gjennom begge disse prosjektene. En av de vi snakker med uttaler sin bekymring: *“Vi kan sitte igjen med ingenting etter Utsira Nord, og hvis vi også [ignorerer] de landbaserte [vind] møllene så har vi ingen ting igjen.”* Inntekter til

kommunen er viktig. En av sirabuene snakker om at kommunen må ha et tett samarbeid med Solvind for at det skal bli vellykket: *“Mye handler om kommunen: hvordan kan de samarbeide enda bedre med Solvind? Mye av ansvaret ligger på kommunen, dette er ikke noe Solvind kan gjøre alene.”*

Til tross for at sirasamfunnet har gjennomgått store endringer, og mange virker bekymret for fremtiden, ser også noen positivt på fremtiden, og endringene som har skjedd. Vi snakker med en sirabuer som har bodd på Utsira hele sitt liv, og spør hvilke endringer han har opplevd som størst: *“Det er flottere infrastruktur her nå enn det var før. Da var det to traktorer her og hester som løp fritt rundt på øya.”* Vi spør så hva han liker aller best med å bo på Utsira. *“Jeg vet ikke om noe annet, hehe. Nei, men det er trygt da. Jeg låser ikke dørene vet du.”* Selv om mange ting har endret seg oppfattes Utsira fremdeles som et trygt sted med et sterkt samhold.

Utsira er et samfunn i endring og mange er bekymret for fremtiden. Bekymringene dreier seg i stor grad om å øke folketallet, og det henger tett sammen med behovet for flere og varierte arbeidsplasser! Fisket utgjorde et stabilt grunnlag, som fiskerisamfunn fantes det alltid en jobb å få. Den sterke identiteten fisket en gang gav Utsira er det enda ikke funnet en god erstatning for.

HVA TENKER SIRABUER OM NULL-UTSLIPPSSAMFUNN?

“Sirasamfunnets bidrag med grønn energi til storsamfunnet”.

“flotte monumenter for grønn energi!”.

“Vi er allerede bak i forhold til utviklingen.”

Utsira kommune har en ambisjon om å bli et nullutslippssamfunn, og med slagordet *“Utsira gir energi”*, er kommunen eksplisitt rundt sine ambisjoner. Mange mener at dersom Utsira blir et nullutslippssamfunn vil dette bidra til å sette Utsira på kartet. Ved å skape en sterk profil, eller identitet, kan dette bidra med å tiltrekke innbyggere og bedrifter som søker en grønn profil.

Utsira har flere ganger høstet annerkjennelse og oppmerksomhet, blant annet er de kjent som den vestligste kommunen i Norge og den kommunen som gir mest i forbindelse med tv-aksjonen. Denne oppmerksomheten fikk Utsira også merke i forbindelse med hydrogenprosjektet. Etterfølgende har flere av prosjektene på Utsira dreid seg om grønn energi og bærekraftige samfunn, for eksempel deltakelse i Innovasjonskonkurransen og Øydrift prosjektet hvor Haugaland Kraft ønsker å gjøre Utsira til et testsenter for energi.

Det er et utbredt ønske at utbygging av vindturbinene skal kunne bidra med økt oppmerksomhet, identitetsskapende historier og stolthet til øykommunen. En sirabuer vi snakker med sier at han er for at Utsira blir et fornybart samfunn, og tror på at det er veien å gå. *“[...] Men vi er allerede bak i forhold til utviklingen.”* Han mener at Utsira skulle vært et fornybarsamfunn allerede da han flyttet hit tidlig på 2000-tallet, men at ingenting har skjedd. Han er opptatt av at båten er et stort utslipp. *“Bilene på øya blir ingenting i forhold!”* Han stiller spørsmål til om vindkraft er løsningen, men er, i likhet med de fleste sirabuer vi snakker med, veldig positiv til hydrogenprosjektet. Han synes det var et spennende prosjekt som var viktig fordi det handlet om mer enn bare vindturbiner. Han synes også at hydrogenanlegget var spennende, og mener dette kunne bidratt til å gjøre Utsira

til et nullutslippssamfunn, og dermed sette Utsira på kartet. Han fortsetter med å si at han ikke kjøper det såkalte energiargumentet for å sette opp flere vindturbiner, men det kunne fungert dersom det ble satt på plass en helhetlig plan for hvordan vindturbinene kan hjelpe Utsira til å bli et nullutslippssamfunn. Hvis Utsira virkelig ble et nullutslippssamfunn ville han tenkt annerledes. Da kunne man promotert øya, og vindturbinene ville bidra til samfunnet på en annen måte. For hans del ville det også kunne bety mer midtukes og helårs besøk i form av bedrifter og teknoturisme. Han er altså positiv til Utsira som et nullutslippssamfunn, men da må det gjøres helhetlig og skikkelig, mener han.

Vindturbinenes rolle i promoteringen av Utsira utad, spesielt med tanke på kommunens visjon om at Utsira gir energi, blir av mange trukket frem som noe positivt. En av de vi snakker med beskriver vindturbinene som *“flotte monumenter for grønn energi!”*. *“Fremtiden”* er også et ord som ofte blir brukt. Noen få trekker også frem vindturbinene som *“sirasamfunnets bidrag med grønn energi til storsamfunnet”*. Vindkraft henger for flere sammen med det å produsere, og anses som en viktig faktor for å opprettholde kommunestatusen til Utsira. Stabil strømtilførsel er viktig for både industri og privatpersoner. *“Så lenge vi har strøm er vi fornøyde vi, hehe. Det har skjedd at vi har mistet strømmen - når det er uvær og sånt.”* Vi hører historier fra da strømmen gikk under perioden der hydrogenprosjektet var operativt. Da kunne man kun se lys i stuene til de 10 husene som fikk strøm fra vindturbinene, mens alle andre hus var mørklagte. Lignende fortellinger hører vi fra flere sirabuer som deltok i hydrogenprosjektet, som beskriver en positiv opplevelse ved å få lokalprodusert strøm rett til hjemmene sine. De er fremdeles stolte av sin deltakelse i prosjektet. En sirabuer forteller oss

at han husker når hydrogenprosjektet startet. *“Det var nyskapende, eksotisk, spennende - og ganske stas å få det til Utsira!”*

Utsiras fremtid handler med andre ord om mye mer enn bare vindkraft, det handler om hva Utsira skal være. Vi ser at Utsira har vært gjennom store endringer på kort tid, og at enda større endringer og utfordringer vil kunne komme i nærmeste fremtid. Sirabuene viser blant annet bekymring for Utsiras identitet, folketall, begrenset antall arbeidsplasser, variasjon i arbeidsplasser, og at de ikke skal klare å utnytte de mulighetene som byr seg. Vi opplever at folk har en vilje til å bidra til å løse utfordringene som blir skissert for oss, og et ønske om å delta i for eksempel denne innbyggerundersøkelsen. Det er tydelig at endringer som kan føre til noe positivt for Utsira vil bli tatt godt imot.

Utsiras visjon om å være et nullutslippssamfunn virker ikke til å være like håndgripelig og godt forankret i befolkningen. Sirabuene er bekymret for Utsiras identitet, og at de ikke skal få utnyttet de tilgjengelige ressursene, slik som vindkraftutbygging, godt nok. Vindkraft kan derfor bli en av de konkrete prosjektene som kan bidra til at Utsira blir et nullutslippssamfunn og igjen være med til å opprettholde kommunestatusen.

HVA TENKER SIRABUER OM DE EKSISTERENDE VINDTURBINENE?

"Vi på Utsira er glade i vindmøllene våre. De har fin graffiti, det er ingen støy og vi har hatt en fin dialog med Solvind."

"Vakre"

"Sjalefred"

"Attraksjoner"

"Lilleputter"

"Estetiske"

"Pene"

"Lego"

Det faktum at det eksisterer vindturbiner på Utsira i dag gjør at Utsira egner seg spesielt godt til å gjennomføre innbyggerinvolvering. Det er enklere å snakke om noe fysisk som allerede er tilstede på Utsira, enn abstrakte fremtidsvisjoner eller idéer om noe som kanskje kommer til å komme. Derfor tar naturlig nok tema om de eksisterende vindturbinene mye plass i samtalen vi har med sirabuer.

En entusiastisk sirabuer som har bodd hele sitt liv på øya mener at *"vi på Utsira er glade i vindmøllene våre. De har fin graffiti, det er ingen støy og vi har hatt en fin dialog med Solvind."* Denne sirabuens beskrivelse stemmer godt overens med meningen til mange av de vi snakker med. En kvinne beskriver at hun blir glad av å se vindturbinene fordi de minner henne om sykkelture i Tyskland og Danmark. *"De er vakre syn når man sykler gjennom landskapet."* En annen forteller at hun *"får sjalefred av å se på dem."* Flere beskriver vindturbinene i positive ordvendinger som *"estetiske"*, *"pene"* og *"en attraksjon for besøkende"*. Vindturbinene har for mange blitt en naturlig del av Utsira. En av de litt yngre vi snakker med forteller at hun: *"ofte jogger ut til vindmøllene. Det er fint med varierende terreng og grus. Vindmøllene har alltid vært der, jeg var liten i 2004 når de ble bygget, og husker ikke Utsira uten dem. Aust hadde vært tomt uten de."* Hun snakker også om at det er litt fint når man går over fra nord, og vindturbinene dukker opp i landskapet.

Det tegner seg tydelig en overveiende positiv holdning blant sirabuene til de eksisterende vindturbinene. Til tross for at flertallet av de vi snakker med er utelukkende positive, har de mangefasetterte meninger, og noen av disse er også relativt nøytrale. En ung kvinne som sykler forbi standen vi har utenfor Joker sier: *"kort oppsummert: vindmøllene plager meg ikke!"* Det er ikke mye negativt å spore i samtalen våre,

men det finnes de som heller ville vært dem foruten. *"Vi er vant til dem, og de ødelegger ikke så mye, men det hadde vært bedre hvis de ikke var der."*

Ingen av de vi snakker med har store problemer med støy, men det betyr ikke at de ikke hører dem. En mann bemerker at han *"godt kan høre den lyden fra vindturbinene på stille dager når jeg går i marka, men alt i alt er de små og uskyldige."* De fleste beskriver lyden som en svak susing, og trekker frem at det generelt er mye lyd på Utsira. Mange påpeker at når vinden blåser og vindturbinene roterer som verst er det lydene fra bølgene som slår mot land og havet som stormer, som er dominerende.

Utsira er et yndet sted for fugleinteresserte der det ligger i traseen for mange kjente fuglearter. I bombeuka (den første uka i oktober kalles bombeuka i ornitolog-kretser, og er tiden da trekkfugler legger ut på langtur. Da er sjansen størst for å oppdage sjeldne arter, eller såkalte bomber), får mange fugleinteresserte sitt første møte med Utsira, og noen av disse har slått seg ned på øya for godt. Det er med andre ord flere fugleinteresserte blant sirabuene, og vi ville gjerne høre deres erfaringer med fugl og vindturbiner ettersom det er en av de store brannfaklene i debatten. Noen av de vi snakker med er bekymret for fremtiden, men de fleste er enige om at de vindturbinene som står der i dag ikke har forårsaket noen skade på fuglelivet. *"Det er seks ørnepar på øya, og ingen har dødd her på grunn av vindturbinene..."* forteller en av de fugleinteresserte oss. En annen påpeker at det er andre faktorer som truer fuglebestanden mer enn vindturbiner: *"Katter dreper 5 mill fugler i året, men det er ingen som snakker om det..."*

Mange av argumentene mot vindkraft som gjør seg gjeldende i den generelle debatten

virker ikke, ut i fra våre undersøkelser til å være problematiske når det gjelder de eksisterende vindturbinene på Utsira.

De vi snakker med er overveiende positivt innstilt til de eksisterende vindturbinene. Mange assosierer turbinene med hydrogenprosjektet, som de gjerne er stolte av. Det virker ikke som at noen har problemer med verken støy, visuelle forstyrrelser eller fuglebestanden. De blir beskrevet som få, små og står godt plassert. Flertallet opplever at de eksisterende vindturbinene har blitt kjente markører med et positivt avtrykk på samfunnet.

HVA TENKER SIRABUER OM VINDKRAFTUTBYGGING?

“To-tre møller er helt greit, så lenge det går ann å tilpasse de til både folk og natur.”

“Det visuelle vil være en stor forstyrrelse og ødelegge Utsiras fortrinn som en perle med kystheier, uberørt natur, høy himmel og uforstyrret horisont.”

“Vindmøller er et symbol på at noen vil investere i samfunnet.”

“Utsira er alt for liten i landareal i forhold til nye turbiner. Jeg er bekymret for visualiteten, at de vil synes fra hele øya. Jeg tror det kan bli en skandale for ettertiden.”

Når vi går inn på tema om utbygging av nye vindturbiner på Utsira ser vi et større sprik i meninger, og flere gir uttrykk for bekymring. Bekymringer og spørsmål om akkurat hvordan de kommer til å bli hører ofte sammen. Det hersker en uvisshet blant mange over hvor mange det blir, og hvor høye de kommer til å være.

Mange av de vi snakker med synes det er vanskelig å sette seg inn i hvilke konsekvenser en utbygging kan komme til å få. De synes det er vanskelig å se for seg hvordan nye vindturbiner kommer til å se ut, og hvor synlige de blir fra ulike steder på øya. Mange uttrykker bekymring knyttet til det visuelle og hvor forstyrrende vindturbinene kommer til å bli. Noen ønsker ikke at roterende rotorblader skal være en del av deres daglige turer i marka. En uttalt motstander av vindkraft på Utsira mener at: *“Utsira er alt for liten i landareal i forhold til nye turbiner. Jeg er bekymret for visualiteten, at de vil synes fra hele øya. Jeg tror det kan bli en skandale for ettertiden. Solvind må ta inn over seg folkehelse, og hvordan vindturbinene påvirker samfunnet. Jeg har sittet mye på steder hvor vindturbinene er tett på, for eksempel Vibrandsøy og Bakarøy hvor blikket hele tiden blir dratt mot de roterende bladene.”* Han er i tillegg bekymret for lysforurensing av blinkingen om natten. Ikke alle synes det er negativt at turbinene blir synlige. En vi snakket med forteller at han liker å følge med på hvilken vei vinden blåser fra huset sitt i Nord. Da bruker han gjerne vindturbinene. Hans løsning er å ha et positivt syn på de: *“[...] hvis du først begynner å irritere deg over de, så er det gjort.”*

Flere påpeker at det er viktig at vindkraftparker ikke lager nye industriområder, men heller tar i bruk eksisterende. En av de vi snakker med trekker frem vindturbinene på Storøy som et godt eksempel. Disse er plassert i en industriell

kontekst hvor man allerede har visuelle forstyrrelser som store heiser og kraner fra Aibel så vindturbinene passer inn. En vi snakker med mener at Utsira ikke har nok areal til større vindturbiner, og at dette prosjektet dermed skiller seg fra prosjekter som Storøy. *“Det visuelle vil være en stor forstyrrelse og ødelegge Utsiras fortrinn som en perle med kystheier, uberørt natur, høy himmel og uforstyrret horisont. [...] Det eneste stedet man ikke vil se dem fra er vel små viker på sør vest marka”*. Han fortsetter med å snakke om magien ved å være på Utsira: *“[...] det er stillheten, den høye himmelen og horisonten.”* Han er redd for vindturbinene vil ødelegge dette. Ut i fra disse samtaleene kommer det frem at mye av sirabuenes identitet og stolthet knyttet til Utsira går på det at Utsira er en øy med horisont i alle retninger. En annen sirabuer bekrefter med å si at hun synes det er synd med alt som *“bryter horisonten”*.

Vi spør flere av de vi snakker med om de ønsker seg flere små, eller færre større vindturbiner. Her opplever vi at svarene varierer fra person til person, - ingen side av saken som veier tyngre enn den andre. En annen kvinne er også positiv til det visuelle. Hun mener tre nye som er større høres ok ut, men hun synes det er vanskelig å forestille seg akkurat hvor store de blir. Hun lurer på om de nye blir sånn som de på Storøy? Hun synes de på Storøy er fine, mye på grunn av fargen i de. Hun lurer på hva som skal skje med de vindturbinene som står på Utsira i dag, og ikke minst gatekunsten. *“Den må vel være verdt mange penger? Hva skal det være på de nye vindmøllene, ny gatekunst?”* Hun foreslår også at de nye vindturbinene ikke skal bli malt i hvitt, men heller lyseblått, fordi da speiler de bedre himmelen. Mange tror at vindturbinene er malt hvite, men de er faktisk malt i toner hentet fra landskapet. Det vil si at de fra havet gjerne smelter mer inn med landskapet. Det at de fremdeles oppleves hvite tyder på at man kan

arbeide mer med fargeskalaen.

Noen sirabuer er også positive til det visuelle med vindturbiner. Blant annet en kvinne mener at også høyere vindturbiner er greit visuelt, så lenge det ikke blir mye mer støy. Hun synes at: *“Vindmøller er et symbol på at noen vil investere i samfunnet.”* Noen ser også på en ny anleggsvei som positivt for samfunnet. En kvinne vi snakker med påpeker for eksempel at: *“Fjellet blir mer tilgjengelig for mange med vindmøllene.”* En av de vi tar en prat med, en sjømann, er raskt ute med å si at han er positiv til nye vindturbiner, men han lurer på hvor høye de blir. Han sier at han er vant med synet av vindturbiner, både de som er på Utsira i dag, og andre han ser når han er ute på sjøen. Han har også vært og sett på de på Fitjar. Han synes ikke disse var avskrekkende, verken visuelt eller støymessig. Han beskriver de eksisterende vindturbinene som koselige både sett fra loshytta og fyret. *“Det er litt kult med sånne prosjekter.”* Også noen av hyttefolket er positive til utbygging: *“To-tre møller er helt greit, så lenge det går ann å tilpasse de til både folk og natur.”*

Det er mange ulike meninger og bekymringer rundt byggingen av nye vindturbiner. Det visuelle er uten tvil det som fyller mest. Vi opplever at denne bekymringen bunner i at det er vanskelig å se for seg konsekvensene av en utbygging, og mange er redde for at de skal si ja til noe de senere vil angre på. Når noe skjer på Utsira får det stor påvirkning og synlighet, så her må det utvises en respekt og forsiktighet når endringer skal gjennomføres.

HVA TENKER SIRABUER OM VINDKRAFT, KLIMA OG MILJØ?

“Det er fornybar energi som er viktigst. Jeg synes bærekraft er viktigere enn at man kan se vindmøllene.”

“Det er mye bedre enn olje! Dessuten: alle vil bo med havutsikt, men vi kan ikke alle bygge i strandkanten. Men vi kan allikevel lett komme til havet og se utover det når man ønsker.”

“Man glemmer fort hva som er hovedpoenget: mer fornybart! Kraft er kraft”

I tillegg til det visuelle blir gjerne miljø og klima jevnlig tatt opp som tema når vi snakker om vindkraftutbygging. De fleste forbinder vindkraft med miljø og klima, men hvorvidt det er positivt eller negativt, og hvilken rolle Utsira har i problemstillingen varierer. Når vi står på standen utenfor Joker kommer en mann bort til oss, og forteller at han er *“Veldig, veldig, veldig positiv til vindkraft!”* Han fortsetter entusiastisk med å si at *“Man glemmer fort hva som er hovedpoenget: mer fornybart! Kraft er kraft”* Men han synes også det er viktig å vite: hvor stort areal er det snakk om? Og hvor stor er inngripen i naturen? I likhet med de fleste vi snakker med ser også han nyansert på tema, og selv om han er positiv stiller han også spørsmålsteget.

Natur versus energi er noe av det sirabuene gjerne setter opp mot hverandre i samtale. En av de vi snakker med sier at han ikke er for utbygging på Utsira, samtidig er han opptatt av miljø og klima, og mener vindturbiner er en god måte å produsere ren, grønn energi. En yngre kvinne forteller at hun har tenkt en del for og mot, men at hun er mest for. Hun sier at hun tror det vil være merkelig til å begynne med, men at hun nok vil venne seg til det og at hennes barn så nok ikke vil tenke over det. *“Det er fornybar energi som er viktigst. Jeg synes bærekraft er viktigere enn at man kan se vindmøllene.”* Hun sier også at det er viktigere med fornybar energi enn hvorvidt vindturbinene er pene. Vi spør om hun synes de er stygge? Det sier hun nei til, hun synes de er fine. Vi spør om det er noe hun snakker om med vennene sine. Hun drar litt på det, og forteller at hun ikke reagerte da de fikk vite at det skulle bygges flere vindturbiner. Da fikk de bare vite at det skulle bli flere. Ikke at de ville bli høyere. Hun lurte på hva folk her ute tenker. Hennes inntrykk er at de eldre er mer imot enn de yngre. En annen av vi snakker med

påpeker at Utsira har mye vind og synes det er fint å bruke det de har. *“Det er mye bedre enn olje! Dessuten: alle vil bo med havutsikt, men vi kan ikke alle bygge i strandkanten. Men vi kan allikevel lett komme til havet og se utover det når man ønsker.”* På samme måten mener hun at vi blir nødt til å tenke rundt vindturbiner.

Det er også flere aspekter innenfor klima og miljø enn grønn energi. En annen vi snakker med er bekymret for at vindturbinene gir fra seg mye mikroplast, som er dårlig for miljøet. Hun er opptatt av miljøvern, og derfor var hun positiv til vindkraftutbygging tidligere. Men etter å ha hørt om at de kan avgi mikroplast har hun blitt skeptisk. *“Mikroplasten er det verste.”* Hun legger til at hun ikke noe imot de vindturbinene som står der idag.

Vindturbiners påvirkning på fuglebestanden er også en del av klima og miljø spørsmålet. Vi snakker med mange fugleinteresserte på Utsira om hvordan de tenker at utbygging av vindturbinene vil påvirke fuglelivet. Noen få forteller oss at de er bekymret for fuglelivet, men disse er ikke overtallige. En vi snakker med mener at det er dokumentert at vindturbiner vil skape forstyrrelse på fuglelivet og fugletrekkene, og trekker frem ulike bilder av ørner som blir kappet i to, og fugler som blir forstyrret av lysene på toppen av mastene. Han poengterer at det er sårbare systemer, og at Utsira er unikt for fuglelivet med sin posisjon i forhold til land, og som siste stopp før havet. Han er bekymret for at det ikke er mye som skal til før det går galt, og han ønsker ikke ta sjansen på å teste og se. Til tross for at denne fugleinteresserte uttrykker en bekymring for hvordan fuglelivet kan påvirkes i fremtiden, er de fleste vi snakker med enige om at det enda ikke er dokumentert noen negativ påvirkning på fuglelivet på Utsira. Deres bekymringer bunn i rapporter eller artikler fra media der

dette er dokumentert andre steder enn på Utsira. En av de fugleinteresserte sier at mange forventer at hun skal vært imot vindturbiner, men hun ofrer gjerne flere havørner for mer vindkraft. Hun etterlyser derimot enda mer kunnskap om fugletrekket. *“Vi har per i dag ikke nok kunnskap om dette til å si noe konkret om hvor skadelig eller ikke-skadelig det er med vindturbinene.”* En kvinne vi snakker med som har levd et helt liv på Utsira forstår at man er bekymret for fuglene, men hun har snakket med fugleinteresserte som hun kjenner, og som mener at det ikke er et problem for fuglene på Utsira.

Miljø og klima er komplekse tema, og mange er usikre på positive og negative konsekvenser ved vindkraft. Meningene er mangefasettete, og det stilles mange spørsmål. Ikke alle spørsmål har konkrete svar, men for eksempel spørsmål om vindturbiners påvirkning på fuglelivet, eller spredning av mikroplast kan man vise til forskningsbasert informasjon. Tydelig informasjon er viktig for å skape faktabaserte meninger.

HVA TENKER SIRABUER OM VINDKRAFTDEBATTEN?

“Det verste er egentlig de nedlatende holdningene overfor de som bor her og kommunestyret. Det er litt sånn: hvordan kan dere være så dumme at dere lar dette skje, til og med støtter det?”

“Nå preges debatten av voldsomme ord som monstern og foregår i kommentarfelt på facebook. Det er ingen arena for diskusjon og debatt.”

Vindkraftdebatten i media er gjerne spisset og polarisert. Enten er du for, eller imot. Vi fryktet en tilsvarende spisset situasjon da vi først begynte å snakke med sirabuene. Det viser seg derimot raskt at dette ikke er tilfellet. Mange sirabuer har meninger om selve debatten, og synes at denne er så skarp at flere forteller oss at de ikke engasjerer seg. Dette gjelder spesielt dem som er nøytrale eller positive.

Flere av de som kommer bort til oss på Jokerstanden tar opp selve vindkraftdebatten. En kvinne oppsøker oss, og forteller at hun er positiv til vindkraftutbygging, og mener det er fremtiden! Hun er medlem av facebookgruppen vi har opprettet, men opplever at den, og debatten generelt, ofte blir dominert av menn som er godt synlige, og krever mye oppmerksomhet. Dette gjør henne, og andre som henne, usikre. Hun føler ikke det er noe poeng å ta kampen. Flere av de som er positive til vindkraft forteller at de vegrer seg for å si det høyt. En kvinne vi snakker med forteller at hun ikke orker å delta i debattene blant annet på facebook-forum. Hun melder seg ut og orker ikke ta kampen i kommentarfeltet. Hun forteller at hun synes det er vanskelig når debatten blir så sort/hvit og ofte stygg. Flere forteller oss også at de er positive til vindturbiner, men føler på stigmatisering utenfra. De kjenner på at de på fastlandet synes sirabuene er naive som er positive til vindkraft. En forteller: *“Det verste er egentlig de nedlatende holdningene overfor de som bor her og kommunestyret. Det er litt sånn: hvordan kan dere være så dumme at dere lar dette skje, til og med støtter det?”* Flere synes det er vanskelig å forsvare utad at Utsira Kommune er positiv til vindkraft.

Noen forteller oss at de ser tendenser til en holdningsendring. Det var en mer utbredt positiv holdning blant sirabuene tidligere, men nå virker det til at flere har blitt påvirket

av negativ medieoppmerksomheten, og har endret mening. Et eksempel på hvordan en debatt kan forme folks meninger utspiller seg på standen vår utenfor Joker da to kvinner kommer syklende. Når vi spør hva de tenker om vindkraft uttaler den ene raskt: *“Forferdelig! Voldtekt av naturen!”*. Den andre sier ingenting. Hun synes vi skal oppgradere vannkraftverkene. *“Vi må bruke det vi har!”* Hun mener to til tre vindmøller er ok, men hun liker ikke de større vindparkene. Hun klarer ikke helt å etablere en mening direkte om vindturbinene på Utsira, men hun mener det er fint at de i det minste ligger usjenert til. Vi prøver å få den andre kvinnen i tale, men hun sier hun ikke har noen mening om vindturbiner, og at hun *“vet ikke helt”* hva hun synes om vindkraft. Kvinnen forteller at hun blir påvirket av bilder som spres i sosiale medier av fortvilte og gråtende innbyggere som har fått vindmøller tett på mot deres vilje. Dette er et eksempel på at flere synes det er vanskelig å si sine egne meninger om saken, når de blir møtt med tydelige motstandere, men det viser også en genuin bekymring for hva de gjør med naturen

Vi ser tendenser til en utbredt bekymring for polarisering når det gjelder tema om vindkraft. Vi ser tendenser til at hytteeiere er mer negative enn fastboende, og at unge er mer positive enn de eldre. En sirabu vi snakker med viser tydelig bekymring for at det skal oppstå et gap mellom fastboende og hytteeierne, som resulterer i en kollektiv negativitet. Mange påpeker at de kun forholder seg til vindkraft på Utsira, og gjerne mener noe annet om vindkraft generelt. Det er delte meninger om hvem som burde ha noe å si når saker som vindkraft skal bestemmes.

Vi ser tydelige tendenser til at folk har ulike meninger. Til og med de som i utgangspunktet sier de har en sterk mening om vindkraft, viser

seg etterhvert å også ha et mer nyansert syn. En sirabu vi snakker med begynner med å si at han er motstander av vindkraft, og forteller at dette startet etter et besøk til en søreuropeisk by hvor synet av store, hvite stenger i landskapet har blitt ved ham siden. Han erkjenner at vindkraft kan være *“...et skritt på veien mot et bærekraftig samfunn, men uansett alle de gode argumenter for vindkraft er jeg imot”*. Kampen mot vindkraft ser han seg derimot ikke som en del av. Han føler seg resignert og oppgitt over utbygging av natur i Norge generelt, og han nevner blant annet hyttefelt som et eksempel på dette. Han er bekymret for påvirkningen på både naturen og dyrelivet. Han mener løsningen er et klart politisk nei etterfulgt av en tilbakeføring av naturen. *“Hvis ikke dette skjer har hverken vi eller naturen en sjanse til å overleve [...]”*. Han føler seg resignert, og følger med på kampen utenfra. Han sier selv at han ikke gjør noe mer aktivt fordi han ikke ser noe poeng. Helt til sist legger han til at han verken er for eller imot vindkraft: *“jeg er for grønn energi, og spent på fremtidige løsninger.”*

Denne samtalen viser tydelig hvordan folks meninger gjerne er sammensatt. Vi merker dette tydelig i løpet av samtale vi har. Folk kan starte ganske bastant med én mening, men vindkraft på Utsira er et tema som åpner for mange komplekse tema flere er nyansert rundt.

Det som blir tydelig for oss angående dette tema er at folk gjerne har ulike meninger. De veier for og imot, og ender et sted i midten med mange stående spørsmål. I løpet av en samtale med én person kunne vi snakke om både positive og negative konsekvenser om hverandre. Det ville derfor vært umulig for oss å skulle rangere hvor mange sirabuer som er positive, og hvor mange som er negative til vindkraftutbygging på Utsira.

HVA TENKER SIRABUER OM SOLVIND?

“Mange synes det er negativt at Solvind blir styrt fra Tyskland. Det skaper ikke lokale arbeidsplasser.”

“Vi kjenner jo til de som jobber der, for de er her så ofte. - Men vi vet ikke om det er noen store som eier dem.”

“De er jo visjonære, og jobber for en god sak. Men folk sliter med å se det.”

Mange forteller oss at det er positivt at Solvind er såpass synlige på Utsira. Vi får blant annet flere kommentarer om at det er positivt at de ved flere anledninger har deltatt på Siradagene. De som har snakket med Solvind eller vært til stede på møter har stort sett et positivt inntrykk. Vi la merke til at dess bedre folk kjenner til Solvind, desto mer positive er de. Mangel på informasjon, og uklarhet om Solvinds hensikter fører på sin side til mer skepsis og usikkerhet.

Gjennomsiktighet i eierskapsstrukturen er viktig for sirabuene. Noen påpeker at de er bekymret for at Solvind er forankret i utlandet, og ikke Norge. *“Mange synes det er negativt at Solvind blir styrt fra Tyskland. Det skaper ikke lokale arbeidsplasser.”* Andre er bekymret for at sannheten bak kulissene til Solvind er en annen enn den vi ser: *“Vi kjenner jo til de som jobber der, for de er her så ofte - men vi vet ikke om det er noen store som eier dem.”* En annen lurer på hvordan Solvind klarer å finansiere nye prosjekter, og er bekymret for at de er på utkikk etter store investorer med andre hensikter.

En annen vi snakker med er mer bekymret for hvorvidt Solvind kommer til å bli værende på Utsira. Hun synes litt synd på Solvind som startet med veldig lite og har arbeidet så lenge med prosjektet. Hun er redd for at prosjektet vil skifte hender, og ende med utenlandske investorer. Vi spør om hun tror det kommer til å skje. Hun svarer at alt kan kjøpes, og tror at hvis det riktige tilbudet kommer på bordet er det mulig. *“Det handler jo om penger”.*

En vindkraftmotstander vi snakker med på telefonen mener vindkraftselskapene bruker klimasaken til å fremme sine interesser. Han mener at mange norske vindkraftselskap jobber frem konsesjoner, for så å selge videre til utenlandske investorer. Han er bekymret for

at Solvind har de samme hensiktene. Andre igjen forteller at de ikke ser på Solvind som representanter for storkapital, og er trygge på at Solvind ikke skal trekke seg ut og selge til noen store aktører.

De som er positive til Solvind sier gjerne ting som at de er imponert over hvor utholdende Solvind har vært. En av de vi snakker med mener at konsesjonsstoppen er helt urimelig, og at Solvind burde få erstatning. *“Alle her ute har et godt inntrykk av Solvind. Bare det at de har engasjert dere er jo et tegn på det!”* En av de andre som er positive til Solvind forteller at han gjerne skulle gitt mer støtte til Solvind, men også at det koster mye å fronte vindkraft i dag. *“De er jo visjonære, og jobber for en god sak. Men folk sliter med å se det.”*

Folk virker først og fremst positive til å bli hørt, og positive til at Solvind har leid inn kompetanse til å drive innbyggerinvolvering. Vi fikk også høre at Solvind har utmerket seg ved å være mye tilstede på Utsira, invitere til folkemøter, og deltatt på Siradagene. Dette forteller oss hvor viktig det er med god informasjon og kommunikasjon. Ikke bare om hvem Solvind er, men også om deres intensjoner for Utsira.

HVA TENKER SIRABUER OM SOLVINDS BIDRAG TIL SAMFUNNET?

“Det viktigste er at det kommer inntekter tilbake til kommunen.”

“Kraften vi produserer burde brukes lokalt.”

“Vi kan godt ofre noe, men da må vi må ordentlig gevinst tilbake.”

Et viktig spørsmål vi har ønsket å finne svar på i denne undersøkelsen er hvordan en vindkraftutbygging kan bidra til verdiskapning for sirasamfunnet. For å finne ut av dette har vi spurt inn til utfordringer, behov og ønsker, blant sirabuene, og se om dette er noe Solvind kan bidra til å løse.

Sirabuene er bekymret for at de ikke skal klare å utnytte mulighetene godt nok. Dette kommer tydelig frem i en samtale vi har med en sirabu, som i utgangspunktet sier han er mot en utbygging. Han konkluderer med at han er aller mest opptatt av at Utsira skal få noe verdi igjen. *“Vi kan godt ofre noe, men da må vi må ordentlig gevinst tilbake.”* I flere vindparker rundt i landet har tilgjengeliggjøring av naturen vært et bidrag til lokalsamfunnet. En av de vi snakker med som i utgangspunktet sier at han er negativ, forteller også at han ikke er utelukkende negativ hvis det kan skape et levende sirasamfunn. *“En tursti kunne vært fint!”* Men han er tydelig på at han ikke ønsker en anleggsvei som utgjør et større inngrep i naturen. En kvinne vi snakker med som jobber i kommunen foreslår tiltak Solvind kan tilby sirasamfunnet som en kompensasjon for å plassere vindturbiner der: *“Vi har en dårlig veistandard, så Solvind kan hjelpe til med å bygge ut bedre veier.”* Hun tror nye vindturbiner kan bidra til å gjøre naturen på Utsira mer tilgjengelig, for eksempel med en ny vei nord på øya. Det er delte meninger om en ny anleggsvei. Noen synes det virker som en god idé med en ordentlig vei, andre ser på det som enda flere og større naturødeleggelser.

Lokal strømproduksjon og forsyning er viktig for mange. Flere av de vi snakker med er opptatt av at energien fra vindturbinene skal brukes lokalt på Utsira. Det er flere som er bekymret for at energien som produseres skal selges til utlandet, og utelukkende bidra til å

skape profitt til Solvind og deres investorer. Vi snakker med et eldre par som kan fortelle oss at de er positive til vindturbiner. De ser heller ikke noe galt i å utvikle de som står der i dag, men de mener det er viktig at de gir noe tilbake til samfunnet. De synes det var positivt da de nåværende vindturbinene var en del av hydrogenprosjektet. Da fikk de som deltok billigere strøm, og deltok til gjengjeld på intervjuer. De forteller storøyd om at prosjektet skapte så mye blest at kjendiser og kongelige kom på besøk. Ut fra lignende samtaler vi har med flere sirabuer forstår vi at det er mye stolthet og identitet knyttet til vindturbinene og hydrogenprosjektet, blant annet fordi strømmen som ble produsert gikk tilbake til sirasamfunnet.

De aller fleste vi snakker med er først og fremst opptatt av at kommunen burde tjene penger på vindkraftutbyggingen. En av de vi snakker med sier: *“det viktigste er at det kommer inntekter tilbake til kommunen.”* Sirabuen foreslår en prosentvis inntekt til kommunen veid opp mot mengden energi som blir produsert. En lignende modell blir også foreslått av noen andre, der selskapene skatter av energiproduksjonen, slik som gjøres ved vannkraftutvinning. *“Det er uansett viktig at det er en fast inntekt.”* Det blir også foreslått å opprette et Utsira-fond som kan støtte diverse prosjekter. En av de vi snakker med som jobber i kommunen foreslår: *“Det hadde vært fantastisk hvis de for eksempel kunne bidra til å vedlikeholde [sjø]kabelen!”*

Den største utfordringen de fleste sirabuer nevner for oss er det minkende innbyggertallet på Utsira. De uttrykker et sterkt behov for flere arbeidsplasser. De fleste sirabuer har en forståelse for at det å bygge flere vindturbiner i seg selv ikke vil kunne skape flere arbeidsplasser, men flere snakker

om muligheten for å bygge ut industri på Utsira, som igjen kan dra nytte av et lokalt vindkraftanlegg.

Noen nevner også Utsiras identitet som et nullutslippssamfunn, og at vindturbinene kan bidra til å forsterke denne. Flere uttrykker et ønske om at Solvind skal gi noe tilbake til Utsira, men mange sliter med å komme med konkrete forslag. En av de vi snakker med påpeker at det hadde vært positivt hvis Solvind klarte å skape noe eierskap til vindturbinene for de som bor her. *“...for eksempel hvis vindturbinene hadde levert strøm til hele øya. Kortreist strøm! Eller at Solvind produserer gratis strøm de første 25 årene... De må finne på noe!”*

Det kommer flere ulike idéer fra sirabuene om hva Solvind kan bidra med inn til sirasamfunnet. Til tross for at det er noen av disse behovene som Solvind umulig kan dekke alene, så kan de, i tett samarbeid med kommunen, se på muligheter for å bidra inn i andre prosjekter som er viktig for å opprettholde Utsira som et bærekraftig samfunn. Blant annet å bidra til at sirabuene får eierskap til utbyggingen er en viktig del i dette.

Bilder tatt ved strikkekafé på Dahmsgård
Juni 2021

HVA TENKER SKOLEELEVENE OM VINDKRAFT OG UTSIRAS FREMTID?

“Blir vindmøllene gravd ned når de ikke kan brukes lengre?”

“Vi har masse hav og vind”

”[Solceller] kan være på husene så vi trenger ikke bygge nytt, og tar ikke så mye plass, men har vi nok sol til å produsere nok energi til hele samfunnet, inkludert båten?”

“Da jeg var liten var jeg redd for vindmøller, det ser ut som svevende kniver i luften!”

For å forstå hvordan vindkraft vil påvirke fremtiden i Sirasamfunnet var det viktig å snakke med barna. De er, som resten av sirabuene, opptatt av hva som skjer på Utsira. Det er naturlig at de påvirkes av foreldrenes tanker og meninger, men i løpet av de to timene vi tilbrakte sammen med 8 skoleelever på barne- og ungdomstrinnet ble det tydelig at de også har sine egne tanker og ideer.

I et større samfunn er det ikke sikkert at barna hadde hatt et så nært forhold til noe som vindturbiner, men barna på Utsira har både spørsmål og meninger om de eksisterende vindturbinene og en utbygging. Vindturbiner fra et barneperspektiv ser helt klart annerledes ut enn fra et voksenperspektiv. Selv om barna hadde bekymringer var de overveiende positive både til de eksisterende og nye vindturbiner. Man kan ikke forvente at de skal ha full oversikt over positiv og negativ konsekvenser, men de imponerte oss med sin forståelse for hvor viktig det er å ha energi. Samtidig fortalte noen av barna at de har synes eller syntes at vindturbiner er skummelt. Flere var også oppmerksomme på naturinngrep, naturforstyrrelser og vindturbinenes livsløp. Et av de første spørsmålene vi fikk var: *“blir vindmøllene gravd ned når de ikke kan brukes lengre?”* Det var tydelig at dette var noe flere av de har hørt, og det har skapt foruroligende bilder hos mange av dem.

Verkstedet med skoleelevene var bygget opp rundt en historiefortelling om Utsiras fremtid. Målet var at ved å legge en *fortellingsramme*, og stille de riktige spørsmålene ville vi få innsikt i hva barna tenkte om både de eksisterende vindturbinene, nye vindturbiner og deres ønsker for Utsiras fremtid. Vi var også interessert i å se om det var noe de savnet på Utsira. Som rekvisitter hadde vi et kart, penner og papir som barna brukte til å vise oss hva de

tenkte. Historien vi sammen skrev er gjengitt på de neste sidene. Her kommer diskusjoner, meninger, bekymringer og ønsker frem slik vi oppfattet dem under verkstedet. Elevene fikk historien lest opp til sist. Vår opplevelse er at historien ga elevene et bredt perspektiv, og at vi fikk snakket om vindkraft som en del av samfunnsutviklingen. I samtaler våre kom det frem at barna er mest opptatt av de tingene som står dem nær, som traktorer, fotball og kjæledyr, men samtalen hadde også mer fantasifulle innslag og kom innpå viktige samfunnstema som gjenvinning og grønn utvikling.

Barn hører og oppfatter mye, og bilder skapes hos dem akkurat som hos voksne. De må tas på alvor, og få informasjon levert på en måte som er forståelig for dem. Det gjelder også muligheten til å stille spørsmål. Dette er engasjerte barn med mye på hjertet! Noen er mer opptatt av de tekniske aspektene av vindkraft, andre synes de er skumle, noen er aller mest opptatt av fotball og traktorer. Som resten av samfunnet varierer deres kunnskapsnivå og engasjement. Vi var positivt overrasket over hvor bevisste de var på konsekvensene ved vindkraft, og deres vilje til å diskutere og fortelle!

Elevene ved Utsira skole har meninger om vindturbiner og en forståelse av behovet for energi i samfunnet. Kunnskapsnivået og engasjementet varierer, men de diskuterer forskjellige energiformer og stiller spørsmål til hvordan energi blir produsert, prosessert og vindturbinenes livsløp. Det er ekstra viktig å skape eierskap og forståelse blant de unge. Det er de som skal leve med vindturbinene i fremtiden!

Bilder tatt under verkstedet ved Utsira skole
Juni 2021

SKOLEELEVENES FREMTIDSBILDE HISTORIEN OM LANDET UTSIRA

Det har vært en helt vanlig morgen på Utsira. Elevene har gått, syklet eller blitt kjørt til skolen, akkurat som de pleier. Men når det er lunsjtid blir alle samlet i amfiet og får en spennende beskjed. Rektor Joachim sier: *“Kongen er på vei med rutebåten til Utsira! Kan dere viser ham rundt?”* Elevene kikker oppspilt på hverandre. *“Kongen!”* utbryter flere. De ser på hverandre og nikker, selvfølgelig vil de det! De bestemmer seg for at alle skal velge en ting hver som de synes er det fineste med Utsira, så går de ned i nord og tar ham i mot.

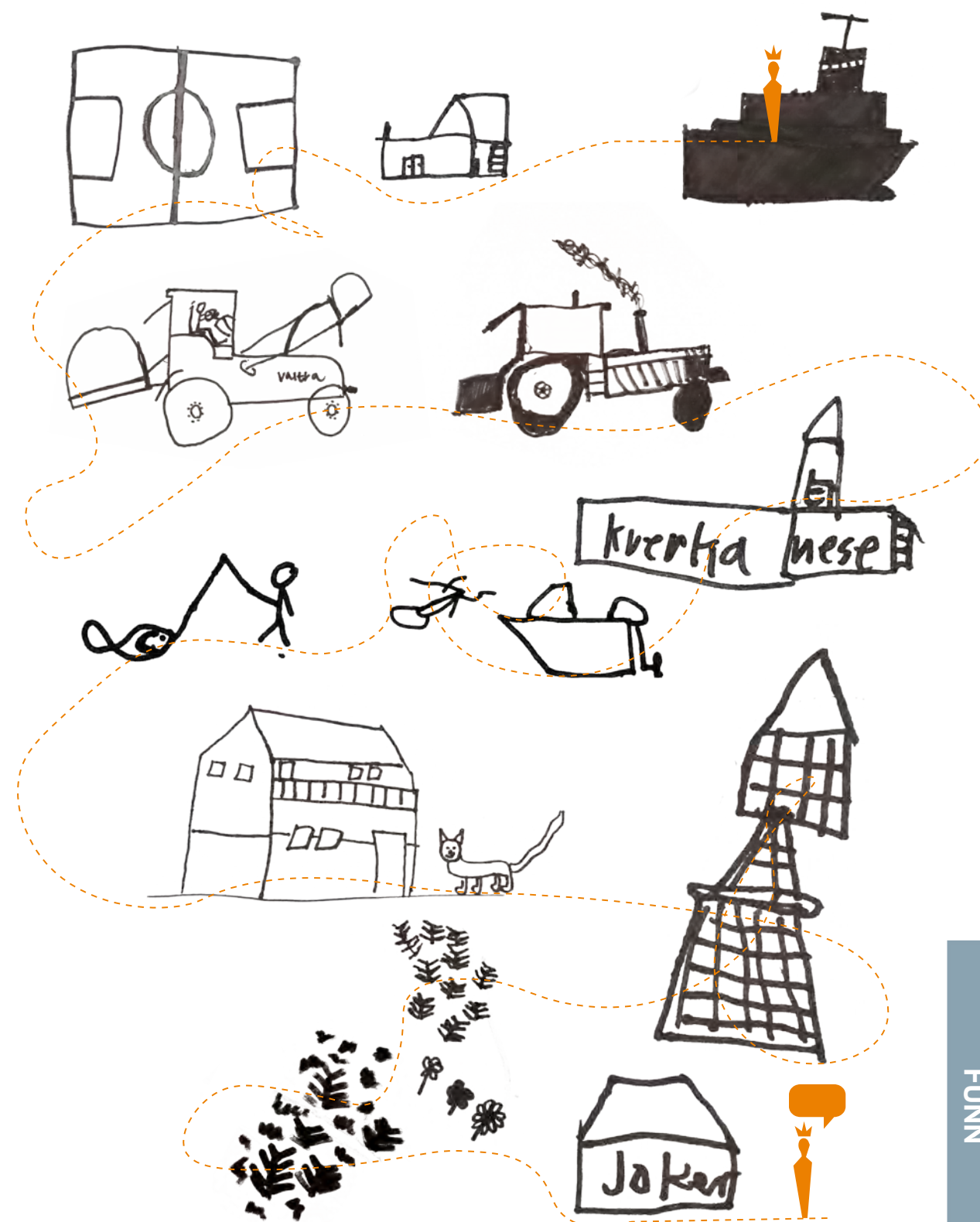
De begynner med en tur til Odin sitt hus, før alle drar videre til fotballbanen. Videre drar de på traktorsafari og ser på Aisosa og Andreas sine traktorer. John Elling viser også frem traktoren i sør. Det blir litt av et show. Kongen må også få se på båtene og prøve å fiske, både etter fisk og hummer sier Odd Joseph. Sverre viser frem sin båt, han synes det er gøy å kjøre med pioneren. Det er sol og så varmt, som det blir på Utsira, så de bestemmer seg for å bade på Kverkaneset. Kongen kikker skeptisk, han er ikke vant til kaldt vann, men alle elevene hopper i uten å nøle. Ida Sofie viser frem huset sitt på veien, der sitter katten og følger med. Så drar de opp til fyret, som kanskje er det fineste på Utsira. Fra fyret viser Amanda vei i Vikingløypa hvor de får se sjø og natur, før de ender på Jokeren.

De har en fantastisk dag, og utenfor Jokeren samler Kongen alle sammen og forteller: *“Tusen takk for en fantastisk dag! Utsira må være det flotteste steder i hele Norge, og her vil jeg bo! Dere kan være stolte av øya deres, men nå må dere flytte til fastlandet så jeg kan bygge en kongebolig med golfbane, utkikkstårn, svømmebasseng, ridebane og helikopterplass. Blir ikke det bra tror dere?!”* Elevene ser forskrekket på hverandre, de har ikke lyst til å flytte! De bestemmer seg for å legge en plan for å redde

Utsira. De møtes på fyret og blir enige om at den eneste løsningen er å frigjøre seg fra Norge og bli sitt eget land. Det første de må gjøre er å få Kongen vekk, spørsmålet er bare hvordan? Kan de sende ham til en annen planet? Nei, det beste er nok å lure Kongen til å gå ombord i rutebåten igjen, og sørge for at han ikke får komme tilbake.

Så begynner arbeidet med å bestemme hvordan landet Utsira skal bli! En stor del av arbeidet handler om å bli enige om noen felles verdier for samfunnet. Det begynner å bli sent og ingen har spist middag. Det eneste de klarer å tenke på er mat, så det første de må bestemme er hva nasjonalretten skal være! Det blir et herremåltid med komle og is til dessert. Etter at alle har spist fortsetter arbeidet. Det neste de må bestemme er hva som skal bevares, og hva som må bygges, for at Utsira skal bli sitt eget land med alt sirabuene ønsker og trenger. De er enige om at Jokeren, rutebåten, vindmøllene, gårdene, skolen, naturen og Kverkaneset for enhver pris må tas vare på. Det er viktig for at de får strøm, internett, varme, mat.

Elevene begynner også å drømme om hva de skal endre, hva de kan få som de ikke har, og hva de kan bygge nytt av! *“Hva med et atomkraftverk?”* utbryter en av elevene. En av de andre foreslår å få Thor Stonebreaker til Utsira, han kan også lage masse elektrisitet! Videre kommer det forslag om en anime-butikk med manga serier. Det hadde også vært fint med et sted hvor man kan gå for å oppfylle evige ønsker ved fyret. Noen av elevene er frustrert over at de ikke får kjøre traktor, bil og atv, og foreslår at den første regelen skal være at alle får lov å kjøre så mye de vil. *“Hva med et fotballandslag for gutter og jenter?”* spør Ida Sofie. Alle nikker, og er enige om at det hadde vært bra. De ønsker seg også bedre vær, litt mindre vind og mer sol og varme.

Illustrasjon: Collage
laget av Kystvær av tegninger laget av elevene ved Utsira skole

Illustrasjon: Collage
laget av Kystvær av tegninger laget av elevene ved Utsira skole

Som styrere av det nye landet finner elevene fort ut at det er flere utfordringer. I dag får Utsira strøm gjennom en kabel som går fra Karmøy under havet til Austrheim. Denne kabelen kutter Kongen og sier: *"Hvis dere vil være deres eget land får dere klare dere selv!"* Hva skal de gjøre? De trenger energi til å lade opp biler, traktorer, ATV, tv, internett, til jordbruk, for å produsere mat, til rutebåten og til industri - til alt! Utsira må med andre ord bli selvforsynt. Heldigvis har de allerede mange ressurser, som vind, sol, bølger, jordvarme. Sirabuene på fyret kommer frem til at de kan bruke vindmøller, havkraft, solpaneler, atomkraft. De kan også lage systemer hvor vi utnytter hydrogen og bruker batterier.

De er opptatt av at det må være effektivt, trygt, og ikke ødelegge naturen. En av elevene vil ha atomkraftverk: *"Det er effektivt, kraftig og varer lenge!"* Det blir mumling i forsamlingen, mange har hørt at det kan skje alvorlige ulykker, og de synes det er skummelt. Tenk hvis det skjer noe som ødelegger for naturen og menneskene! Da høres solceller bedre ut, det er smart og miljøvennlig. *"De kan være på husene så vi trenger ikke bygge nytt, og tar ikke så mye plass, men har vi nok sol til å produsere nok energi til hele samfunnet, inkludert båten?"*

"Vi har masse hav og vind" sier en av elevene. Vindkraft er ingen dum ide på Utsira. Mange synes det er gøy å hoppe over skyggen når de roterer borte i aust, men noen synes også vindturbiner er store og skremmende. *"Hva hvis de faller ned? Da kan både vi og naturen bli skadet!"* utbryter en av elevene. Han forteller: *"da jeg var liten var jeg redd for vindmøller, det ser ut som svevende kniver i luften!"* Hvis de skal ha vindturbiner må de være helt sikre på at de er trygge og ikke minst ha en plan for hva som skal skje med dem når de ikke lenger fungerer eller kan brukes. Flere av elevene har hørt at de bare graves ned, og det vil de ikke at skal skje på Utsira. De snakker litt om hvordan man

kan gjenbruke vindturbinene - kan man bruke materialet til noe annet? Kan man lage en kjempestor rutsjebane? De har jo kunst på, kan de selges?

Alle elevene synes vindturbinene i aust skal bli værende. Hvis vindkraft skal gjøre Utsira selvforsynt på energi må vi finne ut av hvor mye energi som er nødvendig. Det diskuteres derfor om det er det plass til flere og større. *"Hva skjer egentlig med energien i dag, får Haugesund den?"* Elevene diskuterer hvor mye plass vindturbinene tar i forhold til hvor mye natur som blir borte. Det er viktig at de ikke ødelegger for fugler, fisker og naturen generelt. Alle bortsett fra én synes det er ok at det bygges nye som de på Storøy. Noen av elevene synes det er spennende med nye og større vindturbiner, mens andre er litt mer usikre. De er allikevel enige om at det er en god måte å utnytte all vinden de har. Kanskje kan de få så mye strøm at de kan lage en liten *"Sydenboble"*, eller en ny planet? *"Vindkraft virker som en god mulighet, men kanskje er det enda bedre hvis vi kan koble for eksempel vindkraft, solceller og bølgekraft sammen?"* ...undrer en av elevene. Uansett hva så er det viktig at de får bestemme og at energien brukes på Utsira.

Elevene og resten av sirabuene arbeider hardt i mange år, og Utsira utvikler seg. Det blir et selvforsynt samfunn, og menneskene som bor der er glade og fornøyde. *"På Utsira har vi alt vi trenger"* sier de. Ryktet om det lille landet sprer seg i resten av verden, og mange har lyst å bli sirabuer. Det er ikke plass til alle, men Amanda sin katt Hans, Andreas sin katt Charlie og John Elling sin hud Maxim får alle komme tilbake. I tillegg flytter Ida Sofie sin bestevenn Stella, som er veldig snill, Hanna, som kjenner Amanda, og Pappaen til Aisosa. Minecraft spilleren Dream og Elon Musk (fordi han kan vi bruke til masse! For eksempel kan han hjelpe oss å bli en egen planet!) ...blir også ønsket velkommen som sirabuer!

Alle menneskene som bor på Utsira fortsetter å ta vare på øya og menneskene som bor der, og Utsira blir kjent i verden som et samfunn hvor alt er mulig!

Illustrasjon: Collage
laget av Kystvær av tegninger laget av elevene ved Utsira skole

DEL 03

ANBEFALINGER

I analysen av datamaterialet etter innbyggerinvolveringsprosessen sitter vi igjen med noen tydelige tendenser. Vi har her gjort et forsøk på å oppsummere og komme med noen konkrete anbefalinger til Solvind, men også Utsira Kommune og andre aktører som jobber med stedsutvikling på Utsira, for videre samarbeid og utvikling av prosjektet. Arbeidet som er lagt ned i innbyggerinvolveringsprosjektet fra sirabuer og berørte aktører er dyrebare, og det er derfor viktig at funnene blir tatt med videre i prosessen med utviklingen av vindkraft på Utsira.

- 40 Samarbeid om en helhetlig samfunns- og stedsutvikling
- 41 Lokale premisser
- 42 Visualisering
- 43 Formidling av positive og negative konsekvenser
- 44 Sette Utsira på kartet
- 45 Eierskap og medvirkningsmuligheter

SAMARBEID OM EN HELHETLIG SAMFUNNS- OG STEDSUTVIKLING

Det er viktig med en helhetlig tilnærming når steder skal utvikles. For å få til en god og helhetlig tilnærming er det viktig å kartlegge alle de ulike ressursene som finnes på et sted, slik at de kan utnyttes på best mulig måte. Hvert sted må finne sin måte å gjøre dette på, men det er uansett viktig at man får en oversikt over prosjekter og ressurser, og at man samarbeider om å jobbe i samme retning.

På Utsira generelt, og i Solvind sitt prosjekt spesielt anser vi det som viktig at kommunen og politikerne har ansvaret for å vise vei, mens Solvind har ansvar for å følge opp og finne ut hvordan deres ideer og prosjekter kan bidra inn i kommunens planer. Solvind har ansvar for å følge opp og finne ut hvordan deres ideer og prosjekter kan bidra inn i kommunens planer. En av utfordringene de aller fleste vi snakker med peker på er det minkende innbyggertallet, og mange mener det henger sammen med mangel på arbeidsplasser. Flere mener at det er positivt med en vindkraftutbygging dersom det bidrar til flere arbeidsplasser. Arbeidsplassene kan gjerne komme indirekte, ved at ny industri eller lignende etableres. Noen ser også et enda større bilde, der vindkraft blir en del av en plan om å utvikle Utsiras som et null-utslippssamfunn, og på denne måten tiltrekke seg bedrifter og aktører som ønsker å ha en sterk, grønn profil. Noen nevner også at

dette kan føre til ytterligere oppmerksomhet på Utsira, og bidra til flere besøkende, og potensielt høyere innbyggertall.

Utfordringene med innbyggertall og strømforsyning fra fastlandet er konkrete eksempler fra våre undersøkelser som viser viktigheten av å tenke helhetlig rundt sirasamfunnet. De siste årene har flere prosjekter blitt satt i gang på Utsira, blant annet en innovasjonskonkurranse initiert av Innovasjon Norge, DogA og Nordic Edge, eller planer om et landbasert fiskeoppdrett. Mange slike prosjekter ender dessverre opp som gode idéer som blir lagt i en skuff og sjeldent tatt opp igjen. Denne tendensen har svekket flere av sirabuenes tro på at for eksempel visjonen om et null-utslippssamfunn er mulig, og at det skal kunne føre til noe positive endringer for dem. For at en vindkraftutbygging skal skje, og for at den skal spille inn positivt på sirasamfunnet, må det ses i sammenheng med den generelle utviklingen på Utsira som en helhet. Utsira har ikke plass nok til å ha prosjekter som ikke bidrar til samfunnet som helhet.

- ! Samarbeide med kommunen for å få oversikt over de ulike prosjektene, og se eventuelle synergier mellom disse.
- ! Være kjent med kommunens visjon og se sitt prosjekt i sammenheng med dette. Hva kan en vindkraftutbygging bidra positivt med for sirabuene?

LOKALE PREMISSE

Mange Sirabuer tar med seg utfordringene fra den nasjonale debatten inn i lokale utbyggingssaker. Det kan være en måte å forsøke å forstå positive og negative konsekvenser av utbygging. Det er ikke et dårlig utgangspunkt, men underveis må man avgrense og åpne dialogen om de premissene som ligger til grunn for hver utbyggingssak. Her gjelder det å ha oversikt og innblikk i hva lokalsamfunnet og andre berørte aktører tenker og stiller spørsmål ved.

I dialogen med lokalsamfunnet er det viktig at forskning og faktaopplysninger blir formidlet på en slik måte at det er lett å forstå for folk flest. Som fagperson går man gjerne i fellen med å se prosjektet fra sitt eget perspektiv, for eksempel ved å fokusere på selve teknologien, mens de lokale først og fremst er opptatt av hvordan de selv og deres lokalsamfunn blir påvirket. Det er derfor viktig både å vite hva man skal formidle, hvilke kanaler man skal bruke, og hvordan man gjør det. I tillegg er det viktig at man er tydelig på de områdene der det ikke eksisterer tilstrekkelige faktaopplysninger.

Solvind har allerede begynt dette arbeidet ved å delta på Siradagene, initiere til dette innbyggerinvolveringsprosjektet og ved en stående invitasjon til en prat over en kopp kaffe på sitt kontor. Det å spre informasjon

ved å være synlig og tilgjengelig er positivt for å trygge og gi en forventningsavklaring til prosjektet.

- ! Bruk sammenligninger for å forklare positive og negative konsekvenser.
- ! Fortsett å være tilgjengelig. Dette gjelder både å være åpne for besøk, men innebærer også å møte de lokale der de er. Benytt lokale formidlingskanaler.
- ! Møt lokalbefolkningen, deres ønsker og bekymringer, og gi informasjon om de konkrete premissene og konsekvensene i det lokale prosjektet.

VISUALISERING

En tendens vi ser innen vindkraftutbygging, som også gjør seg gjeldende i byutviklingsprosjekter generelt, er utfordringen med å forestille seg ukjente størrelser. Det er vanskelig å forestille seg hvor stort noe blir før det står der, og det er vanskelig å forstå hvilke konsekvenser det kommer til å ha før det er ferdig. Til og med utbyggere selv synes gjerne dette er en utfordring. Dette er også tilfellet for sirabuene, og flere ønsker seg informasjon om hvordan de nye vindturbinene kan komme til å se ut når de står plassert i aust.

Det er flere måter man kan tilgjengeliggjøre denne informasjonen, for eksempel ved å bruke skalasammenligninger. I våre samtaler bruker vi ofte vindturbinene på Storøy som eksempel for å gi et inntrykk av hvor store de nye vindturbinene vil bli. Disse vindturbinene er velkjente for de fleste da de ligger ved innseilingen til Haugesund. Det gir folk et konkret eksempel å forholde seg til, men de fleste synes allikevel det er vanskelig å forestille seg hvordan disse vil se ut på Utsira. Mange virker til å ha et positivt inntrykk av vindturbinene på Storøy, og de stiller seg positivt til å besøke de, og få en omvisning med Solvind. Også barna ønsker seg gjerne en omvisning på Storøy, og dette vil vi absolutt anbefale, ettersom det vil vært en mulighet for barna til å gjøre seg opp sin egen mening.

Skalasammenligning kan også brukes i forbindelse med hvor stort areal på jorden som vil påvirkes, for eksempel ved å si at et like stort område som fotballbanen vil bli påvirker under turbinene, at veien blir like bred som fyrveien, eller at de blir dobbelt så høye som fyret. Dette er bare eksempler på sammenligninger. Det er viktig å sammenligne med noe som finnes i nærområdet og som sirabuene har et forhold til.

Et annet verktøy som kan være nyttig å benytte i denne forbindelse er fysiske installasjoner som viser hvor vindturbinene vil være synlige fra, hvor synlige de vil være og hvor mye lyd de lager. Ny teknologi som for eksempel VR-teknologi er et annet alternativ som helt klart har mange positive sider når det gjelder visualisering og forståelse av opplevelsen av noe. Dette kunne også tatt form som en tilgjengelig app der alle kunne se hvor synlige vindturbinene kunne komme til å bli fra der de er, og hvor mye lyd de potensielt vil kunne lage.

Uansett hvordan man formidler er det viktig at det blir informasjon som er tilgjengelig for alle, og at det viser et presist bilde av situasjonen, slik at man ikke får seg en negativ overraskelse når vindturbinene står ferdige.

- ! Ikke skap forventninger som ikke kan møtes, vær realistiske i forhold til positive og negative konsekvenser.
- ! Omvisninger og vis til konkrete, sammenlignbare prosjekter.
- ! Bruk skalasammenligninger og eksperimenter med andre verktøy som gjør det mulig for sirabuene å forestille seg hvordan en eventuell utbygging kan bli.

FORMIDLING AV POSITIVE OG NEGATIVE KONSEKVENSER

Myter og historier går igjen i vindkraftdebatten. Det er selvfølgelig viktig at de negative konsekvensene kommer frem, og det er viktig at de tas på alvor. Problemet er når det spres uriktig informasjon av ledende stemmer i debatten, og disse ikke blir møtt med fakta. Mange av de vi snakker med har mange spørsmål rundt vindkraft. Spørsmålene viser generelle tendenser til en usikkerhet over hva som er de potensielle positive eller negative konsekvensene av vindkraftutbygging, og hva som er viktigst på Utsira. Eksempler på konkrete spørsmål sirabuene har er:

*Hvor stort er miljøavtrykket egentlig?
Hvor mye mikroplast de gir fra seg?
Hva skjer med vindturbinene når de ikke lenger kan brukes?
Hvordan påvirkes fuglebestanden, er det noen som dør?*

Dette er et spørsmål som trenger å besvares. Hvis disse blir stående ubesvart kan i verste konsekvens feilinformasjon spre seg, og føre til skepsis og myter. Den kanskje opplagte løsningen er å svare på spørsmålene, men det er ikke alltid svaret i seg selv er forklarende nok, fakta må ofte settes i perspektiv og sammenheng for at det skal gi mening.

For eksempel er det flere som er bekymret for mikroplast, påvirkning på fuglene og naturødeleggelser. Da kan det være interessant å vise til fakta om for eksempel hvor mye mikroplast som avgis fra rotorbladene sammenlignet med alminnelig husmaling, eller hvor mange fugler som blir drept av katter sammenlignet med hvor mange som blir tatt av vindturbiner, eller hvor store

naturødeleggelser blir når vi bygger ut hyttefelt, sammenlignet med vindturbiner. Mange snakker også om miljøavtrykket på vindkraft på land versus vindkraft på havet, vannkraft og bølgekraft. Her kan det være lurt å tydelig vise hva som er fordelene og ulempene med de ulike energiutviklingene, og gjøre dette på en tilgjengelig, og pedagogisk formidlende måte.

Noen av de som er positive til vindturbiner bruker argumentet med at vindkraft er et fysisk inngripen som er enkel å fjerne uten at man setter varige spor i naturen, mens vannkraft for eksempel byr på permanente ødeleggelser av naturen. Det er i tillegg for eksempel flere som har påpekt at havet bråker mer enn lyden fra rotorbladene. Dette kan også for eksempel vises fysisk i form av installasjoner og grafer. Igjen handler det om å forstå skala og konsekvenser, her ved å dele problemet opp og sette det i perspektiv. Å sette ting i perspektiv ved sammenligninger kan gjøre det enklere å få et bredere perspektiv på energiutvinningen enn å bare se på selve turbinene for seg selv. Vi merker oss at et stort flertall av de vi snakker med på Utsira er opptatt av miljø og klima, men fortsatt usikre på hvorvidt vindkraft er veien videre. Her etterlyser folk mer kunnskapsbasert informasjon for å få en bedre forståelse av hvor de burde stå i denne saken.

Her mener vi alle hadde hatt godt av mer kunnskapsbaserte faktaopplysninger om hva som egentlig stemmer. Det kan florere mange meninger i media, og sosiale medier, som påberoper seg å være faktakunnskap, men det er vanskelig å finne kilder, og sortere fakta fra synsing.

- ! Oppsøk aktivt spørsmålene, ikke alle banker på døren og spør, mange må man snakke med før spørsmålene kan formuleres.
- ! Eksperimenter med formidlingsmetoder.
- ! Sett spørsmålene i kontekst og bruk sammenligninger for å gjøre konsekvensene og faktaopplysningene forståelige.

SETTE UTSIRA PÅ KARTET

De sirabuene vi snakker med har både kjennskap til -og meninger om vindturbinene. Noen har sterkere meninger enn andre, men alle vet at noe er planlagt og alle virker bevisste om at det kommer til å få konsekvenser for samfunnet.

Når vi spør inn til de eksisterende vindturbinene er det tydelig at sirabuene har jevnt over positive assosiasjoner til disse. Vindturbinene er å regne som synlige landemerker på Utsira, mye takket være hydrogenprosjektet. De mimrer om kjendisbesøk, skjermtid på dagsrevyen, og et samfunn som var en del av noe som følte stort og viktig. Det at prosjektet var unikt, fikk både nasjonal og internasjonal oppmerksomhet, og var noe Utsira kunne bære med stolthet. Vindturbinene er selve manifestasjonen av denne tiden og disse minnene.

Det er viktig å hensynta folks positive assosiasjoner til vindturbinene i den videre utviklingen. Det er ikke bare de fysiske konsekvensene som spiller inn, folks følelser og forventninger knyttet til prosjektet kan være minst like avgjørende for at prosjektet blir vellykket. Dette avhenger både av prosessen rundt, og hvordan vindkraft bidrar til konkrete prosjekter i samfunnet - en helhetlig tenkning er avgjørende.

Som vi allerede har beskrevet er det et behov for flere arbeidsplasser, økt befolkningsvekst og det vil være positivt hvis dette assosieres med vindturbinene. Av andre konkrete prosjekter blir tekno-turisme nevnt og muligheten for å lage et museum, showroom eller restaurant i forbindelse med vindturbinene. En sirabu spør seg hvordan fremtidens vindturbiner kan bli seende ut, og om de kan gi en opplevelse utenom det vanlige for fastboende og turister. Kanskje Utsira kan bli et sted hvor vindkraft blir utnyttet på mer eksperimentelle måter?

Ideene spenner med andre ord fra det enkle til det mer eksperimentelle og innovative, men mange ser potensiale for å gjøre vindkraft til en opplevelse. Disse tankene og ideene viser tydelig at sirabuene er engasjerte, og ser muligheter. Dette sammenfaller med ønsket mange uttrykker om å sette Utsira på kartet.

- ! Være tydelige på hvilke positive ringvirkninger vindkraft kan ha, og gi sirabuene mulighet til å utnytte disse.
- ! Eksperimenter! Vær med å bidra til utviklingen. Det vil være positivt for alle parter.

EIERSKAP OG MEDVIRKNINGSMULIGHETER

I vår undersøkelse har vi vært interessert i å finne ut av på hvilken måte sirabuene kan være interessert i å ta eierskap til vindkraftutbyggingen. Solvind har vært åpne for å teste ut ulike eierskapsmodeller, og har blant annet sett på hvordan innbyggerne på Samsø i Danmark er medeiere i den lokale vindkraftparken der. Vi spurte derfor inn til hvorvidt dette kunne være interessant for sirabuene vi snakket med. Svarene vi fikk viser at sirabuene har lite interesse for en slik modell.

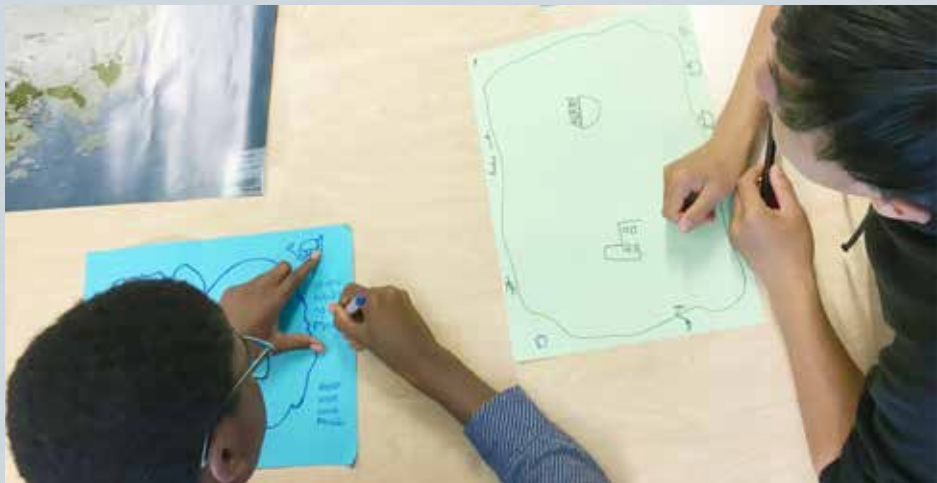
Sirabuene viser generelt liten interesse for å få noe personlig profitt ut av vindkraftprosjektet spesielt, men også endringer på Utsira generelt. De fleste er aller mest opptatt av profitt i kommunekassa, eller bidrag til å styrke sirasamfunnet som helhet. Når vi spør hva sirabuene kan tenke seg å få igjen for å tillate vindkraft på Utsira nevner mange aller først flere arbeidsplasser, dernest flere penger i kommunekassa, og noen foreslår billigere strøm til kommunen. Ideen om et sirafond som støtter lokale prosjekter kommer også på bordet. Det er gjennomgående i undersøkelsen at sirabuene er aller mest opptatt av den helhetlige tankegangen om Utsiras beste, heller enn å tenke på seg selv først.

Et av de tydeligste funnene i denne

undersøkelsen er viktigheten av lokal strømforsyning. Mange sirabuer uttrykker stor bekymring for at strømmen som blir produsert går til fastlandet, eller enda verre, utlandet. De er bekymret for at Solvind kun er opptatt av å tjene store penger, og planlegger å selge strømmen, eller konsesjonen og selskapet sitt til store profitører i utlandet.

Sirabuene uttrykker at de ønsker å være med på å påvirke og bestemme hva som skjer med utviklingen på stedet, men flere sier også at hvis de skulle vært involvert i hvert prosjekt ville de ikke hatt tid til noe annet. Her er lokaldemokratiet viktig, og vår forståelse er at det først og fremst er gjennom politikken sirabuene engasjerer seg og påvirker utviklingen. Vi mener det er viktig å fortsette en åpen prosess og drive medvirkning med sirabuene, for å sikre at de får denne typen eierskap til prosessen. De ønsker gjerne informasjon, de vil vite hva som skjer, og de vil bidra med å bestemme hva sirasamfunnet kan få tilbake. Dette vil kunne bidra til å skape eierskap og stolthet rundt prosessen, og på den måten vil nye endringer kunne være en positiv opplevelse, og ikke føles som noe som blir trukket over hodet på dem.

- ! Samarbeid med kommunen og de folkevalgte politikerne, og ta del i den demokratiske prosessen.
- ! Inkluder sirabuene ved å informere om prosessen, fortsett å lytte til deres meninger, og implementere disse i avgjørelsene som blir tatt. De er eksperter på hva sirasamfunnet trenger.
- ! Vær tydelige på hva sirabuene faktisk kan påvirke!

**TAKK TIL ALLE SOM HAR DELT
TANKER OG MENINGER**

